

EDİTÖRDEN

Evrimsel süreçte Homo sapiens, el becerilerini geliştirirken ayakları üzerinde dik durmayı gerçekleştirdi. Zayıf özelliklerine rağmen el-ayak becerisi ile bilişsel ve sosyal özelliği arasında ilişki ve doğaya karşı üstün konum sağladı; çok ince işleri yaparak karmaşık aletler üretir hale geldi. Sonraki aşamada, sosyal işbirliği becerisi ve toplumsal gereksinimlere yönelik üretkenlikle bilinç düzeyi yükseldi, böylece toplumsallaşmanın öne açıldı. Geline aşamada çalışan insan, üretimde toplumsallaşırken; kendini gerçekleştirmekte zorlanacak, ürettiği ürüne sahip olup/olamama ikileminde ise giderek kendine ve emeğine/ürününe yabancılaşacaktı. Üretim araçlarından koparken, bir taraftan toplumsallaşma diğer taraftan gücü elverdiğince gereksinimlerini karşılama durumunda; mülkiyet ve üretim ilişkileri kavramlarıyla tanışacak, sınıflar arasında, cinsiyetler arasında ve doğa ile insan arasındaki çelişkiler yumağı ile boğuşacaktı.

Sermaye birikim sürecinde; cinsiyetler arası toplumsal ayrımlar daha da belirginleşmiş ve cinsiyet temelli sömürü biçimleri derinleşmiş; sınıflı toplum ve sömürü ile beraber insan doğadan kopararak onu işleyemez hale getirilmiştir. Özetle; kapitalist sistem, erkek-kadın ile doğa-insan arasında kurulan ilişkinin belirlenmesinde ve insanın hem kendisine hem de doğaya yabancılaşmasında katalizör görevi üstlenmiştir.

18 yy'dan günümüze; insanın el becerisi ya da bedenen çalışması beynini geliştirmiyor. En tipik örneği Charlie Chaplin'in "Modern Zamanlar" filmi... Sosyologlara göre de çalışmak sağlığa zarar veriyor. Çalışma ortamlarından kaynaklı stres en sık rastlanan sağlıksızlık etkeni olarak insanın psikolojik ve fiziksel sağlığını olumsuz yönde etkiliyor; kardiyovasküler sistem, kas-iskelet sistemi ve psikiyatri hastalıkları artıyor. Diğer bir anlatımla; esnek ve güvensiz uzun çalışma saatleri, örgütsüzlük gibi çalışma yaşamını olumsuz etkileyen koşullar beraberinde psikososyal sağlık sorunlarını getiriyor. Sonuçta, kapitalist sistem akıl sağlığını bozuyor ve yabancılaşmanın doruk noktasındaki insan, yaşamını kazanmak uğruna yaşamını yitiriyor.

Türkiye'de psikososyal sorunların doruğa ulaştığı, akıl sağlığının toplumsal sarsıntıya yöneldiği bir dönemde süreci değerlendiren egemenler 'işin hukuku' üzerinden "önlemler" alıyor; "Ruh Sağlığı Yasa Tasarısı" TBMM'de tartışılıyor.

Diğer tarafta kimi işveren ve işçi sendikaları, işçilere Bob Losyk tarafından yazılan "Sakin Ol, Sınırlerine Hâkim Ol, Stresle Başa Çıkma Yolları" isimli kitabı dağıtıyor. Losyk, "işin doğası gereği işyerinde zaten olması gereken" ve "çalışandan daha fazla işverene zarar veren" stresi tanımlıyor! Stresin nedenlerine yönelik çözüm yollarını geliştirmek gibi bir kaygı taşımazken, işçiye değişiklikler yaparak yaşam kalitesini iyileştirmesini tavsiye ediyor. Değişik yöntemlerle egzersiz yaparak "stres ve tükenmişliğe önlem almak" gerekiyor! Stresi "yaratılanlar" değil, "mağdurlar" isterse stresi en aza indirerek zarar görmekten kurtulabilir! İşçi, mesai bitiminde işyerinde kalıp "meditasyon yaparak etrafımızda olup bitenlere karşı daha hoşgörülü hale gelebilir, işyerindeki gürültüyü dikkate almaz, daha az büyük hatalar yapar...!" "Ağrı" algılamayı azaltır, kan akışını hızlandırır, bağışıklık sistemini güçlendirir ve stres yaratan hormon düzeyini düşürür; "bütün bunlar insanın yaratıcılığı ve üretkenliği üzerinde olumlu bir etki yapar"; yani, "yaratıcılık ve üretkenlik" için "ağrı" yaşanmalıdır, ağrıyı kesmeyin! Mantık kurgusu bu...

Losyk, işyerlerinde iş yükünün arttığını, işin bitirilebilmesi için daha uzun süre çalışma ve daha kısa aralar verildiğini inkâr etmiyor. Ayrıca "çalışanların tükenmesi" ve "bedenlerinde ve zihinlerinde stresin pek çok sonucunu yaşadığı" tespitlerine rağmen, kapitalist üretim biçimini ve işverenin kâr taleplerini değil, işçiyi sorguluyor. Kronik stresle sağlıklı kalmayacağını bilen Losyk, stresle ilgili bir şeyler yapılmazsa, sonuçta kronik hastalıklar ve ölümün yaşanacağını görüyor. Ölüm bir 'sonuç' ve sonuca ilişkin nedenler analiz edilebilir: Esneklenen uygulamalarda; istihdam ve ücret politikaları, çalışma sürelerindeki uzamalar, monoton ve vardiyalı işlerde çalışma; stres ve strese bağlı birçok hastalığı beraberinde geliştiriyor. İlk defa Japonya'da görülen "karoshi hastalığı" (aşırı iş yükü sonucu strese bağlı kardiyovasküler ölüm) meslek hastalığı olarak tanımlanmıştır.

İşyerlerinde, önlem alınmayan üretim biçimlerinden kaynaklı fiziksel, kimyasal, biyolojik vb birçok risk etkeni çalışanların önemli bir kısmı için ciddi sağlık sorunlarına yol açıyor. Kapitalist sistem, çalışma koşullarında stres ve strese bağlı psikolojik sorunların boyutlarını gizleyip stresi kişiselleştirerek kendini aklamaya çalışıyor.

"İşçilerde stresin azaltılması ve performans düşüklüğünün giderilmesi" adına, stresi en fazla yaşayan gruplardan metal işçilerine 'akıllı yollar' anlatan bu kitabın 2003'de İş Kanunu sonrasında değişen işgücünü yönetmek üzere ortaya çıkması da ayrıca manidar! Aradan geçen 16 yılda stresin boyutları doruğa çıkarken akıl sağlığı sorunları da tavan yaptı.

MSG bu sayısında; çalışanların verimliliğini yükseltmek anlayışına karşı, emeğin ruhsallığının sorunsallaştırılması için gerekli teorik birikimin sağlanmasını amaçladı. İnsan, potansiyelini değerlendirebildiği, yaşamın zorluklarıyla baş edebildiği, üretken olabildiği ve yaşadığı çevreye katkıda bulunabildiği sürece; bedenen, ruhen ve sosyal iyilik halini koruyabilir.

Sağlıcakla...